

EEN ETMAAL HUIZE POELS, EEN TILBURGS OPVANGCENTRUM

Huize Poels is op 1 mei 1968 eigenlijk door een misverstand ontstaan. Er waren in Tilburg plannen om een hulpcentrale op te richten die dag en nacht open zou zijn. Poels, die toen nog pater was, hoorde bij toeval hiervan en het idee sprak hem bijzonder aan. Hij besloot mee te werken en ging op zoek naar een pand. Dat werd gevonden in de Tilburgse Poststraat en hij sloot een huurcontract af. Toen alles geregeld was besloten de initiatiefnemers de oprichting van de centrale wegens financiële problemen voor onbepaalde tijd uit te stellen. Poels kon echter niet meer terug, omdat hij al een huurcontract had getekend. Daarom besloot hij om alvast van start te gaan.

Het huis bleek in een behoefte te voorzien. Na een paar maanden herbergde het huis dagelijks 20 logées. Meer konden er niet in. In 1970 ver-

huisde het opvangcentrum naar de Nieuwlandstraat, waar plaats was voor 40 personen. Ook dit pand bleek echter te klein en in 1978 kreeg het opvangcentrum van de gemeente een oud schoolgebouw aan de Ringbaan-Zuid toegewezen, waar na een grondige verbouwing ongeveer 55 bewoners terecht kunnen.

Huize Poels biedt mensen een dak boven het hoofd en helpt ze in de eerste levensbehoeften: eten, drinken en een bed. In principe is het een doorgangshuis: mensen mogen er niet langer blijven dan strikt noodzakelijk is. Ze vinden er een eerste opvang, kunnen er even tot rust komen om vervolgens eventueel met steun van de begeleiders op zoek te gaan naar nieuwe mogelijkheden.

Huize Poels is geen hulpverleningsinstelling in de strikte betekenis van het woord. De mensen die er vertoe-

ven heten ook geen cliënten, maar bewoners. Medewerkers noemen zich geen hulpverleners, maar begeleiders. Het creëren van een levendige sfeer in huis is een bewust gekozen uitgangspunt. Van daaruit werken de begeleiders in alle hoeken en gaten van het huis aan wat officieel heet de sociale redzaamheid van de bewoners. Er is geen in fasen ingedeeld programma, maar iedereen krijgt de aandacht die noodzakelijk is. De een meer de ander minder.

In totaal zijn er aan het opvangcentrum zo'n twintig vaak in deeltijd werkende begeleiders verbonden. Het merendeel daarvan wordt betaald, een minderheid werkt er als stagiair of als vrijwilliger. Zij wisselen elkaar in dagen avonddiensten af. Twee begeleiders draaien per etmaal een nachtdienst. Zo is het centrum 7x24 uur bereikbaar.

MAANDAG

9.45 uur

Huize Poels ziet er niet echt uitnodigend uit. Het is een vierkant, uit bakstenen opgetrokken schoolgebouw, omringd door een kinderspeelplaats, een parkeerplaats en een zoompje groen. De deur staat wagenwijd open. Een stuk of zes mannen en vrouwen slenteren sigaretten rokend over de parkeerplaats. In de hal staat de eerste deur rechts wijd open. In de deuropening verschijnt een vijftiger op sandalen en een pijp in de mond. Dit moet - hoewel hij al jaren uit het ambt is getreden - *Pater Poels* zijn.

Op de tafel in de ruimte waar Poels uit opduikt, bevinden zich twee pijpen, een klapper, een sleutelbos, een kan koffie en een stapel plastic kopjes. Het standaardgereedschap van Huize Poels. Aan de muur hangt een grote plattegrond met de kamerindeling. Ik bevind me in de cockpit van Huize Poels.

de opsomming van psychiatrische klinieken, begeleid woonprojecten, hulpverleningsinstellingen en gevangenis. Als een rode draad slingert daar

tafeltjes. Op de banken hangen een paar mensen; sommigen bewegingloos, anderen luidruchtig pratend.

De andere helft van de huiskamer is ingeruimd met tafels en stoelen. Op de tafels staan vrolijke bossen bloemen en her en der zitten mensen te praten, te kaarten, de krant te lezen, een puzzel op te lossen of wat voor zich uit te staren.

In steeds wisselende samenstellingen zijn er gemiddeld zo'n 25 mensen aanwezig. Kinderen, die er levendig doorheen krioelen, niet meegerekend.

'NIET ALLE AARDBEIEEN GAAN NAAR DE VEILING'

10.07 uur

Ik zit precies 22 minuten in Huize Poels en begin al de eerste vermoeidheidsverschijnselen te vertonen. Elke keer als er een medewerker aan de tafel met de pijpen neerstrijkt, staat hij vrijwel onmiddellijk weer op, omdat de telefoon rinkelt, er iemand aan de deur staat, een bewoner wat vraagt. Koffie wordt wel ingeschonken, maar zelden opgedronken. Er draait een politiewagen de parkeerplaats op. Twee agenten stappen over de drempel met een geel opsporingsformulier in hun handen. Ze zoeken een zekere *Peter S.* Poels meldt dat hij vanochtend in huis is geweest en koffie heeft gedronken, maar alweer verdwenen is. "Waarschijnlijk zit hij in de Reigerstraat 60." De agenten noteren het adres en gaan er weer vandoor.

"Die zal wel een tijdje van de straat af worden gehaald," zegt Poels, "maar dat is maar een halte in een eindeloze rit." Op zijn vingers telt hij de hulpverleningsetappes van *Peter S.* nog eens na. Hij komt al snel vingers te kort bij

het bezoek aan Huize Poels doorheen. "Ach," zegt Poels om aan te geven hoe hopeloos het geval is, "alleen God is er nog niet aan te pas gekomen, maar ik geloof niet dat 'ie er wat mee aan zou kunnen." Hij steekt zijn pijp nog eens aan en drentelt blauwe wolken achterlatend weg.

Peter S. is niet uniek in zijn soort. In de huiskamer, het kloppend hart van Huize Poels, zitten er meer. Mannen en vrouwen, jongens en meisjes. Als ik vanuit de hal door de klapdeuren binnenkomen, valt mijn oog meteen op een schrielt zwart meisje, dat met een rechte rug vrijwel onbeweeglijk in een diepe fauteuil zit. Ze heet *Sandra*; ze is er wel en ze is er niet. Aanwezig afwezig. De huiskamer is een grote ruimte van zo'n 25 bij 20 meter, die door drie grote bakstenen zuilen in tweeën is gedeeld. In de ene helft aan de raanzijde heerst het daglicht. Zes imposante driezits-bankstellen zijn tegen de raamkant aan geplaatst en verder vult zich dit deel op met losse stoelen en lage

10.37 uur

In de stafkaamers hebben zich met veel moeite de dienstdoende medewerkers verzameld. Tijd voor het eerste uurtje 'functioneel koffiedrinken'. Op de agenda staat het journaal, het logboek van Huize Poels, waarin alle relevante en irrelevante gebeurtenissen, de telefoontjes, de mededelingen, de opnames, de voorvallen, de boodschappen in genoteerd worden. Het journaal is in 1987 inmiddels al toe aan pagina 1347.

Om de tafel zitten *Adje, Jos, Wil en Poels* om de gebeurtenissen van de vorige dag en de afgelopen nacht even door te nemen.

De vergadering verloopt moeizaam, maar gestaag. De telefoons blijven rinkelen, de onderbrekingen zijn permanent en op een bepaald moment ben ik de enige die nog over het journaal gebogen zit; de rest is bezig. Maar na een klein half uurtje zijn de tien volgeschreven pagina's behandeld en is iedereen weer bij. *Hans* moet vanmiddag naar de tandarts, *Wilma* is opge-

nomen nadat ze op beestachtige wijze is afgetuigd door haar man, *Paultje* en *Rogier* weigeren medicijnen te slikken en doen lastig, *Frank* en *Gerard* hebben geklooid met een auto en komen er niet meer in, *Carolien* spookt 's nachts rond op de vrouwenafdeling en maakt iedereen wakker om een shaggie te vragen, er is een Tsjechisch gezin in aantocht dat politiek asiel heeft gevraagd, enzovoort, enzovoort.

De vergadering is nog geen vijf minuten aan de gang of er wordt voor de zevende keer geklopt. In de deuropening verschijnt een verlegen meisje. In haar hand heeft ze een tas. "Ik ga weg," meldt ze nauwelijks verstaanbaar. Poels haalt zijn pijp uit zijn mond en roept haar in grootvaderlijk Brabants toe: "Veel geluk en ge weet, da'we altijd wel een plekske hebben." Als ze even later buiten langs de ramen loopt en uit het gezicht verdwijnt kijkt hij me aan, fronsst zijn voorhoofd en zegt: "Dat zal wel een retourtje worden. Die is hier drie weken geleden opgenomen nadat haar vriend haar behoorlijk had toegetakeld. Nu is ze een beetje tot rust gekomen en dan ontmoet ze hem dit weekend op de markt en ... daar gaat ze dan. Het enige wat misschien veranderd is, is dat haar vriend een ander merk bier drinkt."

12.30 uur

De tafels in de huiskamer zijn gedekt voor de lunch. Grote schalen met wit en bruin brood worden aangedragen. Ik schuif aan bij een tafel met - zo blijkt na een paar boterhammen - de grootste verzameling marketels. Ieder-

een nuttigt zwijgend zijn boterhammen. Sandra, het schriële meisje met de rechte rug zit tegenover mij en plukt met haar lange, benige vingers elke boterham helemaal leeg, alsof ze er grove korrels uit wil verwijderen. Als de boterham vrijwel uitgehold is, smeert ze er een dikke laag chocopasta op en steekt hem behoedzaam in haar mond. Op de hoek van de tafel zit *Karin*, een bleek, klein meisje. Ze kijkt voortdurend in een onzichtbare wereld. Af en toe schuift iemand haar een boterham toe, die ze in een ijsig tempo naar binnen werkt.

Naast mij zit *Maarten*. Hij is 32 jaar en had met voetballen heel ver kunnen komen, zo vertrouwt hij me toe, "als ik sociaal wat beter in elkaar had gezeten." Hij is een aardige jongen, zo'n beetje de enige die aan tafel nog enig oog heeft voor de anderen. "Ik ben terug aan het komen van een zware psychose, ik ben mezelf tegengekomen, ik was ver weg, ik weet niet eens hoe lang ik hier eigenlijk zit." Maarten slikt nu elke dag medicijnen en krijgt eens in de zoveel weken een dubbele Haldol-spuut. "Het gaat al weer wat beter, maar ik moet nog een beetje uitrusten, voor ik weer terug kan naar de maatschappij."

"Ach," vertelt Poels, "het is erg veranderd de afgelopen jaren. Vroeger had het huis meer vriendschap in zich, nu is er meer vervreemding. Door de grote stroom van psychiatrische gevallen is het wat vluchtiger geworden. Vroeger drukten de vrouwen een veel zwaarder stempel op het huis. Die kwamen hier óf omdat ze mishandeld waren, óf om-

dat hun man te veel zoop en die bleven hier geruime tijd, omdat het toen heel lang duurde voordat ze weer huisvesting konden krijgen en in de tussentijd runden ze voor een belangrijk deel het huis, namen ze verantwoordelijkheid op zich, deden veel voor het huishouden en de gezelligheid. Dat is nu veranderd, gelukkig wel overigens, ze kunnen veel sneller ergens naar een fatsoenlijk huis toe, waar ze dan kunnen wonen tot ze definitief iets toegevoegd krijgen.

En wat wij hier nu in steeds grotere mate merken is dat de psychiatrie is veranderd. Terecht, want nog steeds hoor je hier verhalen van mensen, die hun jaren volstrekt zinloos hebben versleten in de inrichting, dat was verspillend. Maar het gevolg is wel dat de psychiatrie een uiterst terughoudend opnamebeleid voert. Iemand die ooit vrijwillig is opgenomen en tegen de zin van de psychiaters is weggegaan, komt er niet meer in. Onhandelbare gevallen, daar beginnen ze niet meer aan. Wat vroeger opgeborgen werd in de kluisen van de psychiatrie, schuifelt nu langs verschillende hulpverleningscircuits en wij vormen daar de bodem van. Dat is een heel moeilijke categorie en die zorgt voor een andere sfeer in huis. Minder vriendschap, meer vervreemding."

13.50 uur

Het Tsjechische gezin is aangekomen. Man, vrouw, dochter van elf en een onooglijk hondje, dat als een baby in de armen van de vrouw meegezeuld wordt. *Adje*, één van de vier aanwezige begeleiders, voert het opnamegesprek en ploetert in zijn beste Duits door de gebruikelijke vragen. De man en de vrouw spreken slechts een paar zinnen Duits. De tocht van het echtpaar is twee jaar geleden begonnen. Via Hongarije en Joegoslavië zijn ze eerst in Oostenrijk aangekomen, waar ze politiek asiel hebben aangevraagd. Ze worden in een kamp gestopt en na twee jaar zonder werk en zonder erkenning van hun asielaanvraag zijn ze het spuugzat. "Ist ganz kommunistisch," brabbelt de man tot verbazing van *Adje*, die direct met de naam van Waldheim op de proppen komt als bewijs van het tegendeel. De man haalt zijn schouders op.

Vervolgens hebben ze hun zinnen op Nederland gezet. Hier zou het wel lukken, denken ze. Vlak bij Nijmegen zijn ze de grens overgekomen en hebben opnieuw politiek asiel gevraagd. De politie heeft hen na het invullen van de

formulieren doorverwezen naar Huize Poels. Adje ploegt zich door de formaliteiten heen, legt de regels uit die in ons land voor vluchtelingen gelden, vertelt iets over het huis, geeft aan hoe ze aan geld kunnen komen, legt voor de tweede keer nadrukkelijk uit dat mannen en vrouwen bij Poels gescheiden slapen en dat dat - hoe spijtig ook - ook voor gezinnen geldt. De Tjech knikt voortdurend ja en ook zijn vrouw kijkt heel begrijpend.

Er komt een formulier op tafel, de gegevens worden ingevuld en de man zet zijn handtekening. Maar een half uur later rijdt hun autootje weer door de poort. Adje loopt briesend door de gang. "Ze wilden niet apart slapen, terwijl ik ze dat vanochtend al door de telefoon heb meegedeeld." In totaal is hij tweeënehalf uur met hen aan de slag geweest. "Krijg de klere," schrijft hij woedend in het journaal.

Deze maandag telt Huize Poels ongeveer 45 bewoners. Een aantal van hen is overdag het huis uit, de rest hangt meer of minder actief in huis rond. Medewerkers strijken zo nu en dan naast hen neer om te kijken hoe het er vandaag voorstaat. Elke bewoner krijgt een vaste begeleider toegewezen, die de vooruitgang in de gaten houdt. Want Huize Poels is en blijft een doorgangshuis. Bewoners kunnen er zo lang als nodig en zo kort als mogelijk verblijven. Hoe moeilijk dat soms ook is, er moet derhalve beweging in blijven. Voor een paar is dat een proces van jaren, maar de overgrote meerderheid doet het met een kortere termijn. Een flink aantal is na een week al verdwenen. Jaarlijks biedt Huize Poels op deze wijze aan een kleine zeshonderd mensen onderdak.

Daarnaast komen er dagelijks enige tientallen bezoekers over de vloer. Naast een opvangfunctie kent Huize Poels ook nog een zogenaamde instuif-functie. Dat begint 's ochtends al om vijf uur als dag in dag uit Poels ten tonele verschijnt.

Als Poels zijn entree maakt staan er al een paar, zoals Poels het uitdrukt, "nachtlopers en stadswervers" op hem te wachten. Ze krijgen koffie en melk en leggen zich dan te ruste op de banken in de huiskamer.

Ook de rest van de dag blijft het een zoete inval. Met de regelmaat van de klok lopen er mensen aan om een kaartje te leggen, een praatje te maken of een 'bakske koffie' te drinken. Het zijn vrijwel allemaal mensen met een Poelsgeschiedenis. Ergens in het verle-

den hebben ze als bewoner bij Poels gezeten. Nu hebben ze een eigen kamer (of niet) en maken ze nog regelmatig het tochtje naar Huize Poels. Tijdens het middag- en avondeten van de vaste bewoners moeten ze naar buiten en om elf uur 's avonds sluit voor hen de deur definitief tot de volgende ochtend. Dan treedt de nachtrust in.

16.00 uur

De staf verzamelt zich voor de wis-seling van de wacht. De dagploeg wordt vervangen door de avondploeg en de gebeurtenissen van de dag worden doorgesproken. Om de tafel hebben zich verzameld: *Jos, Wil, Martin, Ton, Wim en Ties.*

Poels is rondom de middagklok al ver-trokken. Hij werkt van 's ochtend half vijf tot twaalf uur 's middags. Het voorlezen van het journaal gaat opnieuw gepaard met rinkelende tele-foons, binnenvallende mensen en onderling gekwetter van medewerkers. Een complete heksenketel. Er is on-danks mijn oplettende aanwezigheid toch een hoop gebeurd dat me vol-strekt is ontgaan.

Zo blijkt er zowaar een non binnen te zijn gekomen. Afkomstig van een kloosterorde ergens in de provincie Utrecht. Ze heeft daar grote moeilijk-heden en wil weg. Ze zit in het kantoor zwijgzaam voor zich uit te staren. Het is een vreemde eend in de bijt, maar

"Dat bedoel ik nu," roept ze me toe als ze wegloupt.

17.30 uur

Preisoep, rode kool, aardappels, broodworst en griesmeelpudding met bessensaus vormen het avondmenu. In de ochtenduren hebben een paar bewoners meegeholpen met het jassen van de aardappels en onder begeleiding van een medewerker is de maaltijd in de middag afgerond. Om kwart over vijf worden de tafels gedekt en precies om half zes schelt de kreet 'eten' door de huiskamer. Het is alsof de in de banken weggezakte bewoners, die de hele dag nauwelijks aanspreekbaar zijn, door een wesp zijn gestoken. Vrijwel tegelijkertijd rijzen ze op uit hun pluche en in een rechte lijn bewegen ze zich naar hun plaatsen aan tafel. Mijn tafel is even zwijgzaam als tijdens de middaglunch. Maar mijn tafel vertegenwoordigt de minst opbeurende kant van Huize Poels. Twee tafels verder kwetteren de kinderen en zittende roepende moeders temidden van hun levendige kroost. Daar en aan andere tafels zit de andere kant van de opvangfunctie van Huize Poels. Niet alles is psychiatrisch, de maatschappij kent meer ongelukken: mishandelde vrouwen, gebroken gezinnen, vluchtelingen, verslaafden, zwakbegaafden, zwervers en andere naar de marge gedrukte types. Opmerkelijk is dat Huize Poels in tegenstelling tot de meeste andere algemene opvangcentra in ons land ook drugsklanten opneemt. Het zijn vaak jonge jongens, die in huis met elkaar optrekken en er bij tijd en wijle gezamenlijk op uittrekken. In huis mogen ze niet gebruiken. Zowel alcohol als drugs zijn op straffe van buitenzetting verboden in Huize Poels.

Om vijf over zes staan de meest actieve bewoners (met name de vrouwen) aan de afwas, de bankzitters hebben hun plaats op de fauteuils weer ingenomen. In de hoek van de huiskamer gaat de TV aan.

Als een pijl uit de boog schiet Jos uit zijn stoel en posteert zijn forse lichaam voor Marijke die net is binnengekomen en de huiskamer in wil lopen. "Dag Marijke, wat kom je doen?" Marijke kijkt hem verbaasd aan, tovert een zakje gedroogde pruimen uit haar tas en meldt dat ze die aan Edwin wil geven, omdat hij last heeft van verstopping. "Zo," antwoordt Jos, "daar hebben we anders niets van gemerkt. Maar geef die pruimen maar aan mij dan geef ik ze wel aan Edwin en dan kun jij weer gaan."

niemand kijkt er van op. "De sfeer in die kloosters wordt er onder het huidige beleid niet beter op, we hebben hier al meer nonnen gehad," vertelt één van de medewerkers laconiek. In de hal staat zuster Mariët, die als vrijwilligster verbonden is aan Huize Poels, wanhopig in het Engels een Pakistani uit te leggen, dat hij de volgende dag röntgenfoto's moet laten maken van zijn been. Hij kijkt haar niet-begrijpend aan.

"Het probleem van veel beginnende medewerkers en stagiaires is," vertelt algemeen coördinator Hans Opbroek, "dat de permanente chaos in tegenpraak is met de natuurlijke logica om

structuur in je leven en je handelingen aan te brengen. Elke structurering stuit hier al snel op zijn grenzen en daar moet je tegen kunnen. Dat is niet alleen een kwestie van wennen, maar heeft ook te maken met mentaliteit. Orderlijke types lopen hier op de duur vast."

"Ik kan thuis nauwelijks navertellen wat er op zo'n dag allemaal is voorgevallen", zegt zuster Mariët, "ik weet het vaak niet eens meer, het tempo ligt te hoog, je zit te weinig stil om het te laten beklijven." Ze is even naast me komen zitten, welgeteld vijfenveertig seconden. Dan duikt er naast haar alweer een jongen op, die vraagt of ze even kan meekomen naar de slaapzaal.

Marijke speelt verbazing.

Jos, met stemverheffing: "Ik heb je al vaker gezegd dat je Edwin met rust moet laten. Anders wordt het weer een puinhoop en daar is niemand bij gebaat." Hij legt zijn hand op haar schouder en werkt haar vriendelijk de deur uit. Even later legt hij uit dat Marijke en Edwin elkaar een tijdje geleden in Huize Poels hebben leren kennen. Ze hebben een relatie gekregen en toen zij een woning had is Edwin bij haar ingetrokken. Er is zelfs een kind van gekomen, maar steeds opnieuw raakte de zaak in de vernieling. Edwin draaide helemaal door en kwam dan weer hier terecht. Inmiddels is zij uit de ouderlijke macht ontzet en bij tijd en wijle komt ze langs bij Huize Poels om Edwin mee te krijgen. Dat is wel eens gelukt, maar keer op keer leverde dat drama's op. Edigszins verontschuldigd: "Het lijkt hard, maar ik heb geen zin om steeds opnieuw in crisisherhalingen te vervallen. Wij zitten hier steeds met de ellende en zijn dagen bezig om die jongen weer een beetje in zijn gewone doen te krijgen." In de huiskamer zit Edwin voor zich uit te staren. Het hele voorval is volledig aan hem voorbij gegaan.

20.08 uur

In het kantoor verzamelen zich de vijf moeders die Huize Poels op dit moment rijk is voor de wekelijkse moedervergadering. Onder leiding van Ties, een medewerkster, nemen zij de gang van zaken met betrekking tot de kinderen door. Ze bespreken ruzies, problemen, maar bepalen ook waar ze deze week in het gezamenlijke uitstapje met hun kroost naar toe zullen gaan. Het is een typisch moederkransje, veel gekeuvel, koekjes op tafel, gezellig en kris-kras door elkaar. Ze houden het ruim twee uur vol. Ties: "Dit is een leuke groep, dat is wel eens anders hoor, dan moet je ze er met de haren bijstlepen en dan hebben ze ineens van alles te doen als er een moedervergadering is. Maar deze vrouwen vinden het leuk, vandaag hebben ze het plan geopperd om gezamenlijk op vakantie te gaan. Wat wil je nog meer?"

21.05 uur

De AVRO vertoont het programma 'Opsporing verzocht'. Vier notoire junks ploffen op de stoelen voor de beeldbuis neer en gaan er eens goed voor zitten. Een zeer professioneel opgezette bankroof in Ede krijgt luide bijval. "Ziet er goed uit." Voor moordpartijen en verkrachtingen is aanmerkelijk minder interesse. Twee van de vier

Themanummer Marge

CRISISOPVANG IN NEDERLAND

Dagelijks raken mensen in een crisissituatie verzeild waardoor zij onmiddellijk onderdak nodig hebben. Per jaar komen er ruim 25.000 mensen in crisisopvangvoorzieningen terecht. Dat zijn over het algemeen laagdrempelige en kleinschalige centra, die zich de afgelopen 20 jaar buiten de bekende hulpverleningsinstellingen om ontwikkeld hebben.

Twee jaar geleden bracht het tijdschrift Marge hierover een speciaal zomernummer uit, waarin alle aspecten van de crisisopvangvoorzieningen behandeld worden. Dit honderd pagina's tellende nummer heeft inmiddels verscheidende herdrukken beleefd en is nog steeds het meest actuele overzicht van deze relatief onbekende werksort. Het is niet alleen informatief, maar ook praktisch, omdat het een zeer overzichtelijke adreslijst bevat van de crisisopvangvoorzieningen per provincie.

De Volkskrant over 'Crisisopvang in Nederland':

"Marge biedt in dit nummer reportages uit de veelsortige sector van de crisisopvang. De schrijvers hebben zelf een speurtocht moeten ondernemen op dit weinig bekende en slecht gesubsidieerde terrein. Het resultaat is een helder beeld van de ellende in soorten en maten en de hulp die daarvoor beschikbaar is. Niet al te bescheiden merkt de redactie op dat dit nummer in geen enkele 'sociaal-geinformeerde boekenkast mag ontbreken'. En dat is inderdaad gepaste onbescheidenheid, want het Margenummer biedt volop informatie over een type hulpverlening dat net als de mensen die ervan gebruik maken in de verdomhoek zit." (Jet Bruinsma)

'Crisisopvang in Nederland' is te bestellen door f 10,- over te maken op giro 4953227 ten name van Margé, Den Bosch, o.v.v. 'Crisisopvang'.

gaan een potje tafeltennissen. Paul, het ene shaggy met het andere aankend, blijft zitten tot na het journaal van half elf. Het is de dag dat de Tweede Kamer de regeringsvoorstellen naar aanleiding van de commissie Dekker behandelt. Als Wisse Dekker himself in beeld verschijnt begint, tot mijn verbazing, Paul uitvoerig te vloeken. "Opa Philips, vieze Dekker, opsodemieten," roept hij tegen de beeldbuis. Is dit intuïtie dat een verslaafde weinig te verwachten heeft van een commercialisering van de gezondheidszorg? Nee, zo leert enige navraag bij Paul, hij heeft in betere tijden ooit eens een blauwe maandag bij Philips gewerkt.

Voor de TV zitten in de loop van de avond zo'n 15 bewoners. De rest heeft zich verspreid over de ruimte, waar ze in ongeveer dezelfde opstelling als overdag zitten. Ze doen daar dezelfde dingen (kaarten, kletsen, koffiedrinken) of ze doen niets.

23.00 uur

Midden tijdens Den Haag Vandaag, precies om klokslag elf, zet Corine, stagiaire, de TV uit en meldt dat het bedtijd is. "We gaan sluiten," roept ze tegen de bezoekers en langzaam maar

zeker komt er beweging in het gezelschap. Binnen tien minuten zijn de bezoekers de deur uit en de bewoners

HET CIRCUIT

La Poubelle

John wijst naar een berg vuilniszakken die tot aan het plafond reikt. "Dat moet allemaal nog uitgezocht worden en elke week komt er minstens de helft weer bij." We staan midden in een enorme werkplaats en opslagruimte in de Tilburgse Stedekestraat. Hier bevindt zich La Poubelle (Frans voor vuilnisbak), één van de loten aan de Poelsboom in Tilburg.

In La Poubelle worden tweedehands spullen opgeknapt en doorverkocht. Tilburgers die van hun oude huisraad of kleding af willen, kunnen bellen en dan rijdt de vrachtwagen van La Pou-

naar boven. De mannen naar de mannenkant, de vrouwen naar de vrouwenkant. Gemiddeld slapen er drie tot vijf

personen op een slaapkamer. Iedereen krijgt een eigen kast toegewezen voor privé-spullen. "Wel op slot doen, want

er wordt gestolen." Om kwart over elf rennen zuster Mariël, Wim, Ton, Ties en Corine met be-

belles voor. De spullen worden gesorteerd, zo nodig opgeknapt en voor een lage prijs weer verkocht op de wekelijkse verkoopdagen.

In totaal werken er ongeveer 20 mensen. Een paar worden er betaald via gemeentesubsidie, maar een groot aantal werkt er met behoud van uitkering. La Poubelle is in 1976 ontstaan. Het is een poging mensen die overal buiten de boot dreigen te vallen een nuttige tijdsbesteding te bieden. De nodige ex-Poels-bewoners hebben er de afgelopen jaren hun beste krachten aan besteed.

Pollepel en Blut

Ook uit Huize Poels ontsproten is *De Pollepel*, een goedkoop eethuis waar mensen voor vier of vijf gulden een maaltijd met drie gangen

kunnen nuttigen. Verder is er de *Stichting Blut*, aangehaakt bij het maatschappelijk werk in Tilburg. Deze stichting beheert voor 175 mensen de financiën. De ervaring bij Poels was dat veel bewoners nooit zouden leren zelfstandig met geld om te gaan. Stichting Blut houdt de vaste lasten af van het inkomen en via een afspraak krijgen de mensen hun geld ter beschikking. De filosofie is even nuchter als simpel: door het onder curatele stellen van de financiële huishouding blijven de voorwaarden in stand dat mensen op andere terreinen wel zelfstandig kunnen functioneren.

Begeleid wonen

De jongste verschijning in het Poels-circuit in Tilburg is het begeleid en be-

schermd wonen, dat binnenkort vijf jaar bestaat. Ook dit project is ondergebracht bij het Tilburgse maatschappelijk werk. Opmerkelijk, in vergelijking met andere initiatieven op dit terrein in Nederland, is dat het project gekoppeld is aan de eerste lijn en niet afkomstig is uit de psychiatrie. Momenteel heeft het project 6 groepswoningen, 8 flats en 18 HATEenheden ter beschikking waar een kleine zeventig mensen huisvesting hebben gevonden. Ze worden begeleid door een team van 9 (in deeltijd werkende) maatschappelijk werkers. In de begeleiding staan sociale en praktische vaardigheden (iets met elkaar doen, koken, etcetera) en een gestructureerde dagbesteding centraal. Behoorlijk veel Poels-bewoners hebben zo

de afgelopen jaren de eerste stappen gezet om hun maatschappelijke draai weer te vinden.

In de loop van haar bestaan heeft Huize Poels op deze wijze haar eigen verwijscircuit tot stand gebracht. Overigens maken niet alle bewoners daar gebruik van. Het merendeel vindt nog altijd een 'normale' weg naar een kamer, huisvesting en een baantje. Maar voor een aantal blijft dat moeilijk en die vinden hun weg in het circuit. Het probleem is dat door de toename van psychiatrische problemen onder de bewoners het circuit langzaam maar zeker dreigt dicht te slibben. De oplossing daarvoor moet nog verzonnen worden.

zems en stoffers rond om de boei een eerste beurt te geven. Ik krijg een bezem in de hand gedrukt en veeg enige honderden peuken tussen de banken vandaan. Voor de avondploeg zit de dienst erop. Ties en Wim blijven vannacht slapen. Als afsluiting van de dag worden er wat boterhammen gegeten en verdwijnen de restanten van de griesmeelpudding in de magen van de medewerkers. "Goh, is best te eten, die pudding," meldt Ton tot zijn eigen verbazing.

"Het is net als met foto's maken," vertelt Wim als iedereen behalve Ties weg is, "dan kijk je ook uit naar het mooiste plaatje en zo doe ik dat hier ook. Ik kijk niet steeds naar de ellende, maar naar het mooie. Er is hier altijd wel iets moois, iets ontroerend te zien. Daar ga ik naar op zoek."

Wim werkt in augustus tien jaar voor Huize Poels. Hij kent inmiddels het klappen van de zweep. Ook letterlijk. "Ik heb al heel wat klappen gehad." Hij herinnert zich nog een oud-opnieuwviering die volstrekt uit de hand gelopen is. "De ene helft van de staf werd door een groep bewoners in de keuken gehouden en de andere helft hier in het kantoor en ondertussen werd een meisje, een drugsverslaafde, helemaal in elkaar geslagen. We konden er niets aan doen. De meesten stonden uit pure onmacht te huilen."

DINSDAG

05.00 uur

Met een schok ben ik wakker en kijk ik in de ogen van Gerrit Poels, die aan mijn schouder staat te schudden. "Ben je wakker?," vraagt hij tamelijk overbodig en als ik 'ja' zeg dreunt hij al weer weg.

Een paar uur geleden heb ik mij tussen wat lakens en een deken op een bank in de huiskamer neergevlid. Ik had in het journaal laten schrijven, dat Poels mij onmiddellijk na zijn binnenkomst wakker moest maken. Als ik om me heen kijk zie ik op alle banken hoopjes mensen liggen. Aan de bovenkant steken vette haarkoppen boven de dekens uit, aan het voeteneinde versleten schoenen. Vermoedelijk zijn ze met veel gestommel en lawaai binnen gekomen en heb ik er niets van gemerkt. Ik loop naar de keuken en neem mijn eerste bak koffie. Op tafel staan drie pakken melk die door de snurkers uit de huiskamer al leeggedronken zijn.

"Wat er ook gebeurt, ik ga elke avond per se om negen uur naar bed," vertelt

Tijdschrift voor de Sociale Sector

INDIVIDUALISERING EN SYSTEEMLOOSHEID

Huize Poels staat niet op zich. In toenemende mate wordt de hulpverlening geconfronteerd met mensen die niet zozeer een individuele behandeling nodig hebben als wel een plaats om even bij te tanken.

Het Tijdschrift voor de Sociale Sector belicht in het themanummer juni/juli de maatschappelijke achtergronden van dit fenomeen. Twee begrippen staan daarbij centraal: individualisering en systeemloosheid.

Het zijn keerzijden van dezelfde maatschappelijke medaille. De moderne samenleving heeft oude sociale systemen vernietigd. De familie, de buurt, het dorp, de parochie, het bedrijf, de partij, de zuil, allemaal zaken die systeem brachten in de levens van mensen. Daarvoor in de plaats is de autonome, zelfstandige, geïndividualiseerde burger opgestaan.

Dat heeft zo zijn voordelen, maar het heeft ontegenzeggelijk een keerzijde: de

toegenomen zelfstandigheid legt tegelijkertijd de sociale armoede van de samenleving bloot.

Naast een uitvoerig essay van de hand van Jos van der Lans bevat het themanummer gesprekken met zes hulpverleners die in hun werkzaamheden een dam opwerpen tegen de hoog gegrepen individualisering. Ze oefenen de functie uit van 'georganiseerde' mantelzorg, waarin het doortbreken van het isolement belangrijker is dan 'de behandeling'. Wat deze hulpverleners ondanks hun geheel verschillende achtergronden verbindt, is hun poging de sociale kwaliteit van hun hulpverleningsaanpak te herijken.

Het juni/juli nummer van het Tijdschrift voor de Sociale Sector is te bestellen door f 9,50 over te maken op giro 33823 ten name van de Stichting TMW te Haarlem, onder vermelding van 'thema systeemloosheid'.

Poels even daarna in de ruimte waar later op de dag de telefoons weer zullen gaan rinkelen. "Dat moet wel, anders hou je dat niet vol. Het is wel eens jammer, hoor. Ik heb al in twintig jaar geen Europa Cupfinale gezien, maar je moet daar rigoreus in zijn." Met een ijzeren discipline verschijnt Poels elke ochtend om ongeveer half vijf bij het opvangcentrum dat naar hem genoemd is. Wat hem drijft? Poels: "Ach, misschien is het verwondering, ik blijf me voortdurend verwonderen over al die merkwaardige facetten van de menselijke soort en het is de moeite waard om minstens een tijd met deze kommer en kwel aan de slag te gaan. Zoiets. Je moet maar denken, niet alle aardbeien gaan naar de veiling."

07.12 uur

Leo, één van de bankslapers, loopt het kantoor binnen, waar Poels net het journaal zit bij te werken. "Pakkie shag!," roept hij, terwijl hij rusteloos heen en weer dreunt. Poels pakt zijn sleutelbos, loopt naar een kast en komt met een pakje zware Van Nelle te voorschijn. Leo neemt het haastig in ontvangst en zwalkt de huiskamer weer binnen.

"Dat is tegen het voortdurend om shaggies scharrelen," reageert Poels op mijn verwonderde blik, "zonder shag struinen ze het hele huis af op zoek naar een shaggie en vallen ze iedereen lastig, desnoods pikken ze het. Omdat nu te voorkomen hebben we voor een aantal mensen de dagelijks shagdistributie maar zelf ter hand genomen. We houden wat geld in op hun zak- en kleedgeld en zorgen ervoor dat ze dagelijks hun pakje kunnen ophalen. Dat scheelt een hoop gedonder en gescharrel in huis."

Ik loop de huiskamer binnen, waar zich ondanks het vroege tijdstip toch al weer zo'n twintig mensen hebben verzameld. Op de banken snurken de stadswerkers nog steeds hun roes uit. Een soort achtergrondmuziek. Ik schuif bij aan een tafeltje waar twee wat oudere mannetjes achter een kop koffie zitten. Eén van hen blijkt Peter S. te zijn, naar wie de politie gisterochtend vlak na mijn binnenkomst naar op zoek was. Ik zit nog nauwelijks of er draait een politieauto de parkeerplaats op. "Godverdomme," vloekt Peter en hij schiet van zijn stoel in de richting van de keuken. Terwijl de politie-agenten in

de hal met Poels staan te praten, zien wij Peter buiten langs de heg naar de poort sluipen. Gegniffel in de huiskamer. Er komt een politie-agent binnen die zoekend rondkijkt. "Mot je mij hebben," roept *Walter*, een bekende Tilburgse drugsklant, vrolijk tegen de rondspeurende agent. "Nee, voor jou komen we wel weer een andere keer," antwoordt de agent alert. Hij groet nog een paar mensen en verdwijnt weer. Vijftien minuten later komt *Toontje* binnen, een gabber van Peter S. weet Poels, die hem ziet aankomen. "Peter is opgepakt," meldt *Toontje* een beetje ontstemd. Peter blikt naar de woning van *Toontje* te zijn gegaan, waar hij de sleutels van heeft. Ineens stond hij bij *Toontje* in de huiskamer en was buiten adem in een stoel geploft. Hij zat er nog geen vijf minuten of de politie stond in de huiskamer. "De lul was vergeten de deur achter zich dicht te doen," bromt *Toontje* om er meteen bezorgd op te laten volgen: "He'die wel geld en shag daar?"

Poels: "Nee, maar we horen wel waar hij zit en dan brengen we wel wat." Als *Toontje* opgelucht naar buiten slentert stelt Poels tevreden vast: "Toch is dat mooi zo'n stukje solidariteit, die maakt zich echt zorgen."

7.45 uur

Poels heeft de tafels gedekt en langzamerhand komen de bewoners uit hun bedden te voorschijn. De kinderen en de moeders zijn zo'n beetje de eersten. Het tafelgesprek gaat dit keer niet in zwijgzaamheid verloren. De kinderen

ratelen over *Madonna* en de moeders over de was, die omdat iemand zo vriendelijk is geweest er een blauw geverfd hempje tussen te stoppen, niet helemaal naar verwachting schoon is geworden. "Alles is blauw," vertelt een moeder verontwaardigd en gezamenlijk buigen de vrouwen zich over een strategie om dergelijke ongelukken in de toekomst te voorkomen. Om kwart over acht pakken de vijf kinderen hun schooltassen en verdwijnen naar school. De vrouwen ruimen de tafels af en gaan aan de afwas. Op de banken hangen al weer dezelfde mensen als gisteren.

Aan de deur staat iemand al enige minuten op de bel te drukken. Het is een verlopen hippie, luisterend naar de naam *Nico*. Hij heeft een trommeltje bij zich, waar hij chaotisch op rammelt, en hij wil naar binnen. "Zonder spuit komt ie er niet in," zegt *Toos*, een van de medewerksters die zojuist is gearriveerd. Ik kijk haar vol vraagtekens aan. De omgekeerde wereld? *Toos*, lachend: "Elke keer als hij hier met een trommeltje aankomt, dan beweert hij dat hij van het spuiten af wil. Dat is best, maar als hij binnenkomt gedraagt 'ie zich als een beest. Dus komt hij er in die toestand niet meer in." *Nico* blijft inmiddels bellen en heeft bovendien een boompje uit het plantsoen getrokken. *Jos*, ook al zojuist gearriveerd gaat naar buiten en haalt vervolgens een bakje koffie voor *Nico*. Als hij weer het kantoor binnenkomt vertelt hij dat *Nico* na het drinken van zijn

koffie beloofd heeft er vandoor te gaan. "Hij zei dat ik aangifte moest doen omdat hij een kakkerlak en een worm op incest had betrapt," meldt *Jos* lachend. Vijf minuten later is *Nico* verdwenen. Bij wijze van afscheid heeft hij nog wat stenen tegen de deur aangegooid. "Zo, de deur kan weer open," zegt *Toos* en haalt de grendel er vanaf.

Op hetzelfde moment komt *Selma* uit de huiskamer het kantoor binnenlopen. Zuster *Mariët* die toevallig achter haar loopt, ziet het uiteinde van een spuit uit haar zak steken. "God, wat hebben we hier?," meldt ze terwijl ze de spuit uit de zak trekt. *Selma* stamelt dat het een misverstand is, maar staat even later buiten. "Schrijf even in het journaal dat ze er vandaag niet meer in komt."

9.45 uur

Ik zit precies 24 uur in Huis Poels. De huiskamer wordt evenals gisteren om deze tijd opnieuw geboend. Buiten dreutelen weer dezelfde mensen rond als gisteren bij mijn aankomst. Zo gauw het sein wordt gegeven dat er schoon gemaakt moet worden, haasten zij zich naar buiten. Ik loop naar buiten en wandel naar een naburig park, waar ik uitgeput op een bankje naar de eendjes ga kijken. Eindelijk rust. Twee Tilburgse vrouwen wandelen langs mijn bankje. Als ze voorbij zijn, hoor ik er een zeggen: "Da's er vast ene van Poels."

Jos van der Lans